

Wymagania edukacyjne – język polski – klasa I Liceum Ogólnokształcące– poziomy podstawowy i rozszerzony

zgodne z Podstawą programową i Programem nauczania języka polskiego dla IV etapu edukacyjnego-
Zrozumieć tekst. Zrozumieć człowieka

Wymagania ogólne

Wymagania ogólne	Ocena dopuszczająca uczeń:	Ocena dostateczna uczeń:	Ocena dobra uczeń:	Ocena bardzo dobra uczeń:
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	- rozumie teksty o prostej budowie; - dostrzega sensy zawarte w powierzchniowej warstwie tekstu; - z pomocą rozpoznaje funkcje tekstu i z pomocą wskazuje środki językowe służące ich realizacji; - odbiega od stosowania kryteriów poprawności językowej;	- rozumie teksty o niezbyt skomplikowanej budowie; - stara się dostrzegać sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; - stara się rozpoznać funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji; - zwraca uwagę na kryteria poprawności językowej;	- na ogół rozumie teksty o skomplikowanej budowie; - na ogół dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; - na ogół rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji; - na ogół ma świadomość kryteriów poprawności językowej;	- rozumie teksty o skomplikowanej budowie; - dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; - rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji; - ma świadomość kryteriów poprawności językowej;
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury	- nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu próbuje wykorzystać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - próbuje poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - próbuje odczytać rozmaite sensy dzieła; - próbuje dokonać interpretacji porównawczej;	- stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - stara się odczytać rozmaite sensy dzieła; - stara się dokonać interpretacji porównawczej;	- na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła; - na ogół dokonuje interpretacji porównawczej;	- stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - odczytuje rozmaite sensy dzieła; - dokonuje interpretacji porównawczej;
III. Tworzenie wypowiedzi	- buduje wypowiedzi o niezbyt wysokim stopniu złożoności; - nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - próbuje zwiększać własną kompetencję językową.	- stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; - stara się stosować w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - zwraca uwagę na własną kompetencję językową.	- na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; - na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - na ogół ma świadomość własnej kompetencji językowej.	- buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; - stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - ma świadomość własnej kompetencji językowej

Na ocenę celującą

- uczeń opanował w pełni zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych programem,
- formułował dojrzałe, wnikliwe wnioski,
- samodzielnie i twórczo rozwijał własne uzdolnienia oraz organizował pracę w grupie i kierował nią
- biegłe posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych, i proponował rozwiązania nietypowe
- stawiał hipotezy badał cze,
- polemizował, by obronić własne stanowisko, szukając wciąż nowych argumentów.

Wymagania szczegółowe

*** i kolorem niebieskim oznaczone są teksty i wymagania dla poziomu rozszerzonego**

1. KULTURA A LITERATURA

TREŚCI NAUCZANIA:

Kultura jako całość materialnego i duchowego dorobku ludzkości.

Klasyfikacja znaków.

Rodzaje literackie i gatunki literackie.

Sinusoidę Krzyżanowskiego: następstwo epok literackich i czas ich trwania.

Pojęcia kluczowe

kultura, kultura duchowa, materialna, kulturalny, kulturowy, kultura popularna, masowa, znak, znak, sygnał, symptom, ikona, znak konwencjonalny, forma znaku, treść znaku, kod, język, rodzaj literacki, epika, liryka, dramat, gatunki literackie, sinusoida

Krzyżanowskiego, epoka literacka.

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także
-podać definicje wyżej wymienionych pojęć, -odróżnić kulturę od natury, -zdefiniować pojęcie znaku -objaśnić istotę znaku językowego -podać definicje poszczególnych typów znaków -wymienić cechy swoiste literatury -wskazać główne cechy poszczególnych rodzajów i gatunków literackich -wymienić kolejno epoki literackie -narysować i opisać sinusoidę Krzyżanowskiego	-wskazać podobieństwa i różnice między sztuką a kulturą -objaśnić różnicę między kulturą popularną i wysoką -odróżnić kulturę duchową od materialnej -wymienić różne dziedziny sztuki -wskazać znak ikonograficzny i symbol w analizowanym materiale ikonograficznym -zaklasyfikować podany znak do odpowiedniego typu -odróżnić rodzaj od gatunku literackiego -scharakteryzować każdy z trzech rodzajów literackich -nazwać podmiot mówiący charakterystyczny dla każdego z trzech rodzajów literackich -podać ramy czasowe poszczególnych epok	-zdefiniować pojęcia „kulturowy” i „kulturalny” -przyporządkować teksty kultury do odpowiednich dziedzin sztuki -odróżnić znak umowny od symptomu oraz znak symboliczny od ikonicznego -wyjaśnić istotę opozycji literatura–retoryka oraz poezja–proza -wskazać cechy rodzajowe w wybranym tekście literackim - określić, na czym polega sinusoida Krzyżanowskiego	-uzasadnić różnice między pojęciami „kulturowy” i „kulturalny” -wskazać przykłady tekstów kultury w polskim dziedzictwie kulturowym, podzielić je na wytwory kultury duchowej i materialnej -podać własne przykłady różnych typów znaków -posługiwać się biegle terminologią teoretycznoliteracką dotyczącą klasyfikacji rodzajowej i gatunkowej -określić zależności między poszczególnymi epokami

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

2. JĘZYK W INTERAKCJI

TREŚCI NAUCZANIA

Elementy aktu komunikacji językowej.

Najważniejsze funkcje komunikatów językowych.

Warunki skuteczności komunikacji językowej.

Etyka wypowiedzi – perswazyjne i manipulacyjne użycia języka.

Retoryka jako sztuka skutecznego przemawiania (podstawowe środki retoryczne, kompozycja mowy).

Wербalne i niewerbalne środki komunikacji.

*Erystyka jako sztuka prowadzenia sporów.

Pojęcia kluczowe

komunikacja, nadawca, odbiorca, komunikat, kontekst, kod, kontakt, funkcja informatywna, impresywna, perswazyjna, ekspresywna, poetycka, retoryka, perswazja, manipulacja, funkcja metajęzykowa, fatyczna,

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także
– Określić, na czym polega komunikacja językowa – Podać definicję kodu, języka – Wymienić nadawcę, odbiorcę i komunikat jako trzy najważniejsze elementy aktu komunikacji językowej – Scharakteryzować najważniejsze elementy aktu komunikacji językowej – Wymienić i pokrótce scharakteryzować wszystkie funkcje językowe – Odróżnić od siebie teksty pełniące funkcję informatywną, impresywną i ekspresywną	– Rozpoznać w tekście sześć elementów aktu komunikacji językowej – Objąsnić różnicę między komunikacją werbalną a pozawerbalną – Określić dominującą w tekście funkcję wypowiedzi – Objąsnić, na czym polega specyfika budowy języka jako systemu znaków	– Omówić relacje pomiędzy różnymi podsystemami języka – Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym – Samodzielnie napisać tekst pełniący określoną funkcję	– Odróżnić prawdę od fałszu i szczerść od kłamstwa w wypowiedzi językowej – Odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

3. BIBLIA

TREŚCI NAUCZANIA

Biblia jako księga święta, dzieło literackie i dokument historyczny.

Świat biblijnych wartości – w Starym i Nowym Testamencie.

Biblijny język symboliczny.

Postacie biblijne jako archetypy ludzkich postaw i zachowań oraz ich reinterpretacja w różnych tekstach kultury.

Nawiązania do biblijnych toposów i motywów w literaturze polskiej i obcej.

Frazeologizmy o rodowodzie biblijnym.

Teksty literackie

Księga Rodzaju (fragmenty)- historia Abrahama, ofiarowanie Izaaka

Księga Hioba (fragmenty)- historia Hioba

Pieśń nad Pieśniami (fragmenty)- metaforyczne znaczenie księgi

Księga Psalmów (wybór w różnych tłumaczeniach)- Psalm 23, 91, 130, 30.

Ewangelia według św. Łukasza (fragmenty)- Przypowieść o synu marnotrawnym

Apokalipsa św. Jana (fragmenty)

*Księga Koheleta (fragmenty)

Inne teksty kultury

Rembrandt van Rijn *Syn marnotrawny*

Adam Szostkiewicz *Ewa, czyli milczenie kobiet* (fragmenty)

Anna Świderkówna *Biblia między mitem a historią* (fragmenty)

DIALOG Z PRZESZŁOŚCIĄ

Gustaw Herling-Grudziński *Ofiarowanie* (fragmenty)

Zbigniew Herbert *U wrót doliny*

Wisława Szymborska *Żona Lota*

Kazimiera Zawistowska *Herodiada*

*Hanna Krall *Czerwiec 1996. Florencja* (fragmenty)

*Konstandinos Kawafis *Monotonia*

*Tadeusz Nowak *Psalm nad śnieg bielszy, Psalm o chorych nogach*

znajomość ww. tekstów obejmuje: streszczenie, charakterystykę bohaterów i świata przedstawionego (epika, dramat), analizę i interpretację

Pojęcia kluczowe

– Świat idei: kultura śródziemnomorska, monoteizm, Biblia, Wulgata, Septuaginta, testament, ewangelia, topos, motyw, *sacrum*, *profanum*, *vanitas*, przymierze, apokalipsa, kosmogonia, kanon, *Deus artifex, *homo viator.

– Organizacja dzieła literackiego: inwersja, paralelizm (składniowy, znaczeniowy), psalm, symbol, apokryf, przypowieść, reinterpretacja, parabola, alegoria (interpretacja alegoryczna), archaizm, stylizacja biblijna, werset, *stylizacja biblijna, *literatura faktu.

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ	DOBRA	BARDZO DOBRĄ
to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	to, co na ocenę dostateczną , a także:	to, co na ocenę dobrą , a także:	to, co na ocenę bardzo dobrą , a także:
-samodzielnie redagować notatki z lekcji, dłuższe wypowiedzi ustne i pisemne -zdefiniować wymienione wyżej pojęcia kluczowe -określić czas powstanie Biblii -dokonać systematyki ksiąg biblijnych (Stary i Nowy Testament) -wymienić najstarsze przekłady Biblii -wymienić cechy podstawowych gatunków biblijnych (psalmu, przypowieści) -nazwać podstawowe archetypy toposy biblijne funkcjonujące w języku i w literaturze - wyjaśnić znaczenie podstawowych biblizmów (np. hiobowa wieść, zakazany owoc, raj, syn marnotrawny, Samarytanin, Apokalipsa i inne poznane na lekcji) -przyczytać treść wybranej	-określić alegoryczny i symboliczny sens przypowieści -wskazać, na przykładzie Biblii, archetypy, -wskazać różnicę pomiędzy archetypem a toposem -objaśnić, na czym polega specyfika wybranych ksiąg biblijnych, -wskazywać symbole w tekstach biblijnych, próbować odczytywać ich sensy -używać biblizmy w zadaniach, -znaleźć biblizmy w tekście, -wskazać cechy gatunków biblijnych w omawianych utworach, -przyporządkować znaczenie symboliczne elementom świata przedstawionego przypowieści - określić nawiązania biblijne na obrazach, - wymienić i pokrótce omówić motywy biblijne,	- wymienić typy ksiąg biblijnych (księgi mądrościowe, prorocze, historyczne) -scharakteryzować bohaterów biblijnych ze zwróceniem uwagi na motywy ich postępowania (np. Abrahama, Hioba, syna marnotrawnego) -zastosować wybrane frazeologizmy w zdaniu, -dokonać podziału frazeologizmów na wyrażenia, zwroty, frazy, -rozumieć sens wybranych symboli pojawiających się w apokalipsie, -scharakteryzować język tekstów biblijnych, -porównać koncepcję miłości w staro- i nowotestamentowym tekście biblijnym -określić na podstawie tekstu rodzaj psalmu -rozpoznać i nazwać podstawowe	-dokonać podziału ksiąg biblijnych na mądrościowe, prorocze, historyczne z odpowiednim uzasadnieniem, -odnaleźć w analizowanych fragmentach cechy stylu biblijnego, -opisać zawartość tematyczną wybranych ksiąg biblijnych -ocenić postępowanie bohaterów biblijnych (np. Abrahama, Hioba, Syna marnotrawnego, Herodiady) - posługiwać się biegle biblizmami, używać ich w zdaniach, - porównać sposób ukazywania biblijnych motywów w tekstach kultury, -porównać historie wybranych bohaterów biblijnych (np. Abrahama i Hioba) -porównać alegorię i symbol jako dwa sposoby niedosłownego przedstawiania rzeczywistości,

<p>przypowieści -odczytać dosłowny sens tekstów biblijnych -opowiedzieć historię bohaterów biblijnych, np. Abrahama, Hioba, -opisać sytuacje przedstawione na obrazach ukazujących motywy biblijne *- przedstawić losy Szulima i członków jego rodziny *- objaśnić sens wyrazu „marność” w kontekście księgi biblijnej *- wskazać aluzje i nawiązania biblijne w <i>Psalmie nad śnieg bielszym</i> *- objaśnić tytuł wiersza Nowaka (<i>Psalm nad śnieg bielszy</i>)</p>	<p>* – porównać historię Hioba i Szulima – bohatera opowiadania *- wyjaśnić, na czym polega wartość faktograficzna omawianego opowiadania * – odszukać w tekście biblijnym i zinterpretować aforyzmy wyrażające prawdy o świecie i człowieku * – odszukać i nazwać środki językowe budujące stylizację biblijną w <i>Psalmie nad śnieg bielszym</i> *- wyjaśnić, na czym polega reinterpretacja psalmu biblijnego w wierszu</p>	<p>środki stylistyczne zastosowane w tekstach biblijnych (np. psalmach) -samodzielnie zinterpretować wybraną przypowieść, -wykorzystać kontekst biblijny do interpretacji tekstów współczesnych, -rozpoznawać charakterystyczne cytaty biblijne powiązane z konkretnym motywem, - omówić motywy biblijne i wskazać ich realizację w konkretnych księgach. * – wskazać w analizowanym tekście nawiązania do stylu biblijnego *- zinterpretować symboliczne znaczenie tafli lodowych upamiętniających ofiary Holocaustu * – objaśnić tytuł Księgi Koheleta (Eklezjasty) oraz wskazać jej genezę i czas powstania *- wskazać językowe środki stylistyczne podkreślające refleksyjny charakter analizowanych tekstów * – samodzielnie zinterpretować <i>Psalm o chorych nogach</i>, odczytując obecne w nim przekształcenia tradycji biblijnej</p>	<p>-samodzielnie rozpoznać środki stylistyczne zastosowane w tekstach biblijnych (np. psalmach) oraz ich funkcje -porównać kształt językowy psalmów w różnych tłumaczeniach, -określić funkcję ewangelicznego mówienia nie wprost o rzeczywistości religijnej -interpretować teksty kultury wykorzystujące motywy biblijne, porównywać teksty kultury opierające się na tym samym motywie biblijnym, -funkcjonalnie wykorzystywać konteksty biblijne do interpretacji tekstów współczesnych, *- sformułować własną opinię na temat sił rządzących ludzkim losem * – porównać sposób przedstawienia przemijalności świata i życia ludzkiego w Biblii i w dziele malarskim</p>
--	---	--	--

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

4. ANTYK GRECKO-RZYMSKI

Treści nauczania

Bohaterowie greckiej mitologii jako archetypy ludzkich postaw i zachowań oraz ich reinterpretacja w różnych tekstach kultury.

Literatura starożytnych Greków i Rzymian.

Filozofia starożytna (Epikur, Zenon z Kition, Sofokles, Platon, Arystoteles)

Swoistość literatury jako dziedziny sztuki i rodzaju piśmiennictwa.

Frazeologizmy o rodowodzie mitologicznym.

Heroizm i codzienność w eposie homeryckim.

Teatr antyczny. Dramat. Tragedia.

Koncepcja ludzkiego losu i etos w tragedii antycznej.

Nawiązania do mitologicznych oraz antycznych toposów i motywów w literaturze i sztuce współczesnej.

*Dydaktyczna i formacyjna funkcja literatury antycznej.

*Dialog z poetyką teatru greckiego w kulturze współczesnej.

Teksty literackie

Hezjod *Teogonia* (fragmenty)

Homer *Iliada* (fragmenty), *Odyseja* (fragmenty)

Safona [Wydaje mi się samym bogom równy...]

Tyrtajos *Rzecz to piękna...*

Sofokles *Król Edyp*

Anakreont, wiersze (wybór)

**Do Demeter*

Inne teksty kultury

Platon *Obrona Sokratesa* (fragmenty), *Jaskinia*

Praksyteles *Apollo Sauroktonos*

wybrane mity: powstanie świata, Apollo i Marsjasz, Orfeusz i Eurydyka, wojna trojańska, mit tebański

*Ośrodek Badań Teatralnych Gardzienice *Metamorfozy* (fragmenty)

*Włodzimierz Lengauer *Gardzienickie gesty* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Zbigniew Herbert *Apollo i Marsjasz*

Czesław Miłosz *Orfeusz i Eurydyka*

*Jacek Kaczmarski *Przechadzka z Orfeuszem*

*Stanisław Pasierb *Sauroktonos*

*Czesław Miłosz *Orfeusz i Eurydyka*

*Josif Brodski *W stylu Horacego*

*Cyprian Norwid *Do Spółczesnych*

znajomość ww. tekstów obejmuje: streszczenie, charakterystykę bohaterów i świata przedstawionego (epika, dramat), analizę i interpretację

Pojęcia kluczowe

- Świat idei: antyk, filozofia, politeizm, mit, typy mitów, mitologia, heroizm, etos (rycerski), *Fatum*, tragizm, stoicyzm (*aura mediocritas*), epikureizm (*carpe diem*), „nie wszystek umrę” (*non omnis moriar*), archetyp, stoicyzm, epikureizm, frazeologizmy mitologiczne, *poeta wychowawca, *archetyp, *narcyzm.
- Organizacja dzieła literackiego: rodzaj literacki, gatunek literacki, epika, liryka, dramat, tragedia, komedia, oda, poezja tyrtejska, anakreontyk, sielanka, tren, strofa saficka, epos (epopeja) rycerski i religijny, porównanie, porównanie homeryckie, inwokacja, patos, pieśń, anakreontyk, tragedia, zasada trzech jedności, *mimesis* (naśladowanie), wina tragiczna (*hamartia*), ironia tragiczna, *hybris*, epejsodia, stasimony, prolog, exodos, kommos, orchestra, parodos, theatron, scene, Dionizja, bohater tragiczny, *mimesis* (*naśladowanie), wina tragiczna (**hamartia*), ironia tragiczna, **hybris*, *renarracja, *transpozycja.

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także:
-określić czas trwania epoki starożytnej -podać definicje wyżej wymienionych pojęć -podać charakterystyczne wyróżniki podstawowych rodzajów i gatunków literackich -wskazać najważniejsze cechy gatunkowe eposu, tragedii -wymienić najważniejsze tematy literatury antycznej -określić tematykę utworów literackich wskazanych wyżej -wymienić nazwiska najważniejszych twórców literatury antycznej -przyporządkować autorowi tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych powyżej -wymienić najważniejszych filozofów epoki, pokrótce przedstawić ich poglądy na podstawie informacji zawartych w podręczniku, -wymienić podstawowych bogów greckich, określić dziedzinę, której patronowali, -opowiedzieć mity przywołane powyżej, -opowiedzieć historię wybranych postaci mitologicznych -nazwać podstawowe archetypy toposy mitologiczne funkcjonujące w języku i w literaturze -wyjaśnić znaczenie podstawowych frazeologizmów pochodzących ze starożytności -znać początki teatru greckiego -wskazać podstawowe elementy teatru greckiego -wyodrębnić podstawowe elementy budowy tragedii greckiej -wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu -scharakteryzować Edypa i innych bohaterów tragedii, odwołując się do fragmentów utworu -określić nastrój i tematykę omawianych wierszy antycznych -wskazać w wierszu J. Pasierba	-wymienić nazwiska najważniejszych twórców literatury antycznej oraz określić tematykę ich utworów -rozpoznać podstawowe rodzaje i gatunki literackie na podstawie fragmentu, -wskazać najważniejsze wydarzenia w eposie -scharakteryzować sposób prowadzenia narracji w eposie -scharakteryzować bohaterów eposu- Hektora i Achillesa -objaśnić, co jest istotą filozofii, odwołując się do omawianego tekstu, -przedstawić poglądy filozofów w oparciu o tekst źródłowy, -wymienić kilkunastu bogów greckich, powiązać z danym bogiem atrybuty, -scharakteryzować wybrane postacie mitologiczne (np. Apolla, Marsjasza, Orfeusza, Eurydykę) -określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich -scharakteryzować głównych bohaterów literackich utworów epickich i dramatycznych -podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych -zanalizować utwory wskazane wyżej uwzględniając najważniejsze kategorie opisu (podmiot / adresat liryczny, narrator, świat przedstawiony) -wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich -rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok -określić nawiązania mitologiczne na obrazach, -wymienić i pokrótce omówić motywy mitologiczne, --zastosować frazeologizmy mitologiczne w zadaniach, -znaleźć frazeologizmy w tekście, -objaśnić, jakie funkcje pełni dialog w tragedii	-scharakteryzować twórczość twórców literatury antycznej -wskazać różnice między poszczególnymi gatunkami literackimi, -posługiwać się w swojej wypowiedzi nazwami wartości (dobro, prawda, mądrość, cnota) -skomentować wybrane myśli greckich filozofów, wskazując na wartości, które się w nich ujawniają -porównać Hektora i Achillesa, ocenić ich postępowanie -znaleźć w tekście porównanie homeryckie --rozpoznać i nazwać podstawowe środki stylistyczne zastosowane w tekstach starożytnych -znać odpowiedniki rzymskie greckich bogów -porównać wybrane postacie mitologiczne -porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w antyku, odwołując się do utworów literackich -wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki antyku oraz objasnić przyczynę ich występowania -ocenić postawy bohaterów literackich -wykorzystać kontekst mitologiczny do interpretacji tekstów współczesnych, -rozpoznawać charakterystyczne cytaty mitologiczne powiązane z konkretnym motywem, - omówić motywy mitologiczne i wskazać ich realizację w konkretnych tekstach kultury, -zastosować wybrane frazeologizmy w zdaniu, -scharakteryzować budowę greckiego amfiteatru -sformułować prawdy o ludzkim losie wyrażone w tragedii Sofoklesa -zaproponować i uzasadnić własną interpretację omawianego tekstu poetyckiego -rozpoznać w hymnie <i>Do Demeter</i> i nazwać środki językowe służące	-porównać twórczość wybranych twórców starożytnych, -samodzielnie rozpoznać środki stylistyczne zastosowane w tekstach starożytnych oraz określić ich funkcje -objaśnić różnice między filozofią a religią, wskazując na wykorzystywane w obu dziedzinach narzędzia poznania -objaśnić symboliczne znaczenie Platonskiej alegorii jaskini -przyporządkować Muzom odpowiednią dziedzinę sztuki, -rozpoznać bogów na obrazach, -określić relacje między człowiekiem a bogami przedstawione w tekstach kultury -wskazać związki pomiędzy religią starożytnych a ich prawodawstwem -ocenić postępowanie wybranych postaci mitologicznych -porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich -zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym) -interpretować teksty kultury wykorzystujące motywy mitologiczne, porównywać teksty kultury opierające się na tym samym motywie mitologicznym, -funkcjonalnie wykorzystywać konteksty mitologiczne do interpretacji tekstów współczesnych, -omówić przemiany gatunkowe w obrębie dramatu -wymienić elementy kompozycyjne tragedii oraz określić ich funkcję -przedstawić krótko historię rozwoju tragedii -rozstrzygnąć, czy Edypa należy uznać za winnego, czy niewinnego, odwołując się do kategorii świadomości i nieświadomości -wskazać podobieństwo leksykalne i kompozycyjne między anakreontykami a wierszem współczesnym -porównać sposób ukazania

<p>nawiązania do dzieła rzeźbiarskiego -opowiedzieć historię Demeter i Kory -opowiedzieć mit orficki -wskazać w wierszu J. Kaczmarskiego aluzje i nawiązania do historii mitologicznej -scharakteryzować sytuację nadawczo-odbiorczą w utworze Kaczmarskiego -opowiedzieć mit o Narcyzie -rozpoznać kolokwializmy w eseju Herberta i określić ich funkcję -odczytać sens omawianego tekstu sprawdzającego umiejętność czytania ze zrozumieniem i wyróżnić w tekście argumenty, kluczowe pojęcia oraz twierdzenia -scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w omawianej pieśni Horacego -przedstawić stosunek podmiotu lirycznego do bogów w pieśniach Horacego -określić nastrój omawianych pieśni -wykorzystać kontekst biograficzny Horacego</p> <p>do interpretacji pieśni -zinterpretować sens metafory otwierającej pieśń <i>Wzniosłem pomnik</i></p>	<p>-nazwać cel tragedii greckiej -wskazać cechy Edypa jako bohatera tragicznego -wyodrębnić i zinterpretować puentę omawianych wierszy antycznych -przedstawić i porównać wizerunek Erosa w dziełach literackich i malarskich -określić funkcję tytułu i motto wiersza Pasierba oraz scharakteryzować sytuację liryczną w wierszu -scharakteryzować obie bohaterki przedstawione w hymnie <i>Do Demeter</i>, zwracając uwagę na przeżywane przez nie emocje -wskazać sensory symboliczne mitu o Demeter i Korze -przedstawić kreację Orfeusza jako wzorca poety -zaprezentować obraz piekła przedstawiony w wierszu <i>Przechadzka z Orfeuszem</i> -przedstawić ocenę postaci Narcyza w eseju Herberta -odczytać sens metafor w wierszu Poświatowskiej <i>Lustro</i> -objaśnić, na czym polega zmiana w rolach kobiety i mężczyzny w wierszu współczesnej poetki -hierarchizować i syntetyzować informacje zawarte w tekście sprawdzającym umiejętność czytania ze zrozumieniem -sformułować zalecenia: „jak żyć szczęśliwie” na podstawie analizowanego tekstu pieśni Horacego -objaśnić, z czego wynika przekonanie podmiotu lirycznego w utworze Horacego o nieśmiertelności własnych dokonań -odczytać znaczenie odwołania mitologicznego</p>	<p>wyrażaniu emocji postaci -samodzielnie zinterpretować dowolną historię mitologiczną, wskazując na jej archetypiczny charakter -objaśnić, na czym polegał rytualny charakter mitu orfickiego -porównać malarskie przedstawienia mitu o Narcyzie, wskazując na różnice w ich nastroju -wskazać podobieństwo w myśleniu o Narcyzie w eseju Herberta i rozprawie Głowińskiego -wnioskować na podstawie zebranych informacji -wskazać w pieśniach Horacego obecność motywów żeglugi, biesiady i Fortuny oraz objaśnić ich funkcje -wskazać podobieństwa i różnice między fragmentami utworów Horacego i J. Kochanowskiego -porównać koncepcje patriotyzmu ukazane w wierszach Horacego i Norwida -objaśnić, na czym polega przekształcenie Horacjańskiego motywu w utworze Brodskiego</p>	<p>emocji Orfeusza w dziele literackim i plastycznym -objaśnić, na czym polega odmiennosc wykorzystania historii mitologicznej w dziełach Herberta i Poświatowskiej -objaśnić zasady etyczne epikureizmu i stoicyzmu z odwołaniami do analizowanego tekstu pieśni Horacego i wiedzy o szkole filozoficznej</p>
---	---	---	--

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

5. ŚREDNIOWIECZE

Treści nauczania

Ramy czasowe, najważniejsze wydarzenia historyczne przypadające na czasy średniowiecza.

Charakterystyka średniowiecza.

Filozofia średniowiecza.

Pochodzenie języka polskiego.

Charakterystyka stylu romańskiego i stylu gotyckiego.

Różne wizerunki Maryi w liryce średniowiecza.

Średniowieczne idee – wzorzec świętego – ascety, wzorzec rycerza, wzorzec miłości dwornej.

Nawiązania do średniowiecza we współczesnych tekstach kultury.

Język jako system znaków.

Teksty literackie:

Wincenty z Kielczy Hymn do świętego Stanisława

Bogurodzica
 Posłuchajcie, bracia miła
 Legenda o świętym Aleksym (fragmenty)
 Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu (fragmenty)
 W. von der Vogelweide Piękność i wdzięk
 Dzieje Tristana i Izoldy (fragmenty)
 Pieśń o Rolandzie
 * Mistrz Wincenty zwany Kadłubkiem Kronika polska
 * Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragmenty)
 * Dante Alighieri Boska Komedia (fragmenty)

Inne teksty kultury

św. Augustyn *Wyznania* (fragmenty)
 polichromia przedstawiająca motyw *deesis*
 kościół św. Piotra w Kruszwicy
Madonna z Dzieciątkiem (s. 262);
Maryja z Dzieciątkiem (s. 262)
 Wit Stwosz, ołtarz główny (s. 271);
 katedra w Chartres (s. 273)
 T. Bagiński *Katedra*
 A. Guriewicz *Kategorie kultury średniowiecznej*
Stabat Mater dolorosa (s. 287–289);
 R. van der Weyden *Zdjęcie z krzyża* (s. 284);
 B. Bermejo *Pieta* (s. 286);
Pieta z Jeżewa (s. 288)
 H. Memling *Sąd Ostateczny*
 * P. La Rouge *Taniec śmierci*
 * S. Botticelli, ilustracja do *Boskiej Komedii*
 * *Anioł zamyka piekło*

Dialog z przeszłością

J. Twardowski *Malowani święci*
 H. Poświatowska *Śpiący jednorożec*
 J. Hašek *Przygody dobrego wojaka Szwejka* (fragmenty)
 * Białoszewski *Wywiad*
 * H. Holbein *Zakonnik*
 * J. Iwaszkiewicz *Kochankowie z Marony*
 * T. Różewicz *Brama*
 * *zdjęcie z Kambodży* (s. 354)
 * Ingmar Bergman *Siódma pieczęć*

Pojęcia kluczowe

- **świat idei** – np. średniowiecze, teocentryzm, dualizm, anonimowość, uniwersalizm, scholastyka, augustynizm, teodycea, franciszkanizm, pareneza, hagiografia, deesis, hierarchizm, iluminacja, eschatologia, asceza, miłość dworna, etos rycerski, heroizm, honor, patos, deheroizacja, * erudycja, * profetyzm, * alegoryczność

- organizacja dzieła literackiego i innych tekstów kultury np. : traktat filozoficzny, hymn, pieśń religijna, styl romański, portal, gotyk, łuk ostry, sklepienie krzyżowo-żebrowe, witraż, rozeta, ołtarz szafowy, obraz tablicowy, film animowany, natura-kultura, lament (plankt), apokryf, liryzm, oksymoron, kontrast, pieta, legenda, epifora, litota, *vita contemplativa*, *vita active*, romans, utwór fabularny, akcja (ciągła, jednolita), fabuła, *chanson de geste*, deheroizacja, trawestacja, iluminacja * kronika, * historiografia * alegoria, * antyteza, * *danse macabre*, *groteska, *naturalizm, * antyteza, * satyra, * opowiadanie, * behawioryzm, * poemat narracyjny, * tercyna, * realizm, * wizyjność, * alegoryczność, * sceny dantejskie, * materializm, * erudycja, * profetyzm, * film fabularny

Nauka o języku

archaizm (fonetyczny, leksykalny, słowotwórczy, fleksyjny, składniowy), neologizm, neosemantyzm, polszczyzna w grupie języków słowiańskich, system znaków, podsystem (fonologiczny, gramatyczny, leksykalny), morfologia, słowotwórstwo, fleksja, składnia

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto
-Określić czas trwania średniowiecza -Podać definicje wyżej wymienionych pojęć -Podać charakterystyczne wyróżniki podstawowych rodzajów i gatunków literackich	-Wskazać rolę chrześcijaństwa dla tworzenia się kultury średniowiecza -Omówić rolę łaciny i języków narodowych w średniowieczu -Stwierdzić, jaka ocena Boga i świata wylania się z tekstu	-Objaśnić, z czego wynikała i na czym polegała średniowieczna zasada uniwersalizmu -Wskazać argumenty św. Augustyna dowodzące nieistnienia zła w świecie -Wskazać genezę <i>Hymnu do</i>	-Porównać poglądy na temat dobra reprezentowane przez Sokratesa i św. Augustyna -Objaśnić przyczynę połączenia w <i>Hymnie do świętego Stanisława</i> wątków religijnych i patriotycznych

<ul style="list-style-type: none"> -Wymienić najważniejsze tematy literatury średniowiecza -Określić tematykę utworów literackich wskazanych wyżej -Wyjaśnić przyczynę anonimowości literatury -Wymienić najważniejszych filozofów epoki, pokrótce przedstawić ich poglądy na podstawie informacji zawartych w podręczniku - Wymienić i omówić najważniejsze wzorce osobowe epoki -Przedstawić biografię świętego Stanisława opisaną w hymnie -Scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresatów w pieśni <i>Bogurodzica</i> oraz określić relacje między nimi -Scharakteryzować styl romański i styl gotycki w malarstwie, rzeźbie i architekturze -Wskazać archaizmy występujące w <i>Bogurodzicy</i> - Zaprezentować kreację bohatera przedstawionego w filmie T. Bagińskiego <i>Katedra</i> -Opowiedzieć zdarzenia opisane w wierszu <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> - Opowiedzieć dzieje św. Aleksego, św. Franciszka i Rolanda na podstawie tekstów z podręcznika - Wskazać główne cechy miłości dwornej -Przedstawić kreację średniowiecznej damy ukazaną w wierszu W. von der Vogelweide <i>Piękność i wdzięk</i> -Streścić dzieje miłości Tristana i Izoldy -Opisać obyczaj rycerski przedstawiony we fragmencie utworu <i>Tristan i Izolda</i> -Wymienić elementy etosu rycerskiego w postawie Szwajka -Wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy literatury średniowiecznej oraz wskazać ich realizację w konkretnych tekstach literackich -Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu -Objaśnić, na czym polega systemowy charakter języka -Zaprezentować kreację bohatera przedstawionego w filmie -* Scharakteryzować średniowieczny sposób przedstawienia śmierci w <i>Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> * Wymienić stany i zawody ludzi uczestniczących w tańcu śmierci *Scharakteryzować przedstawicieli zawodów i stanów wymienionych w 	<p>filozoficznego</p> <ul style="list-style-type: none"> - Określić zasługi świętego Stanisława dla Boga i ludzi -Wskazać cechy gatunkowe hymnu w omawianym utworze -Wyróżnić części kompozycyjne hymnu -Ustalić hierarchię osób wpisaną w utwór <i>Bogurodzica</i> -Rozpoznać w tekście realizację światopoglądu epoki -Wskazać podstawę porównania <i>Bogurodzicy</i> i malarskiego przedstawienia <i>deesis</i> -Omówić realizację średniowiecznej idei wstawiennictwa w dziele literackim i malarskim -Umiejszcować polszczyznę w grupie języków słowiańskich -Opisać cechy architektury gotyckiej, odwołując się do wybranego przykładu -Określić sytuację liryczną w wierszu Przybosia -Opisać katedrę przedstawioną w wierszu -Opisać pejzaż i budynek oraz wskazać ich symboliczne znaczenie – film T. Bagińskiego <i>Katedra</i> -Scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresatów w utworze <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> oraz określić relacje między nimi -Nazwać emocje przeżywane przez Maryję -Wymienić i scharakteryzować różne średniowieczne przedstawienia Maryi -Porównać kreację Maryi w <i>Bogurodzicy</i> i według wskazanych kryteriów -Wskazać środki służące wyrażaniu emocji Maryi w dziełach malarskich i rzeźbiarskich <i>Lamencie świętokrzyskim</i> -Scharakteryzować św. Aleksego, zwracając uwagę na jego postawę wobec Boga i hierarchię wartości -Objaśnić, na czym polegał dydaktyzm utworu -Scharakteryzować św. Franciszka, zwracając uwagę na jego stosunek do Boga, przyrody i innych ludzi -Porównać modele życia zaproponowane przez św. Franciszka i św. Aleksego (według wskazanych kryteriów) -Przedstawić kreację średniowiecznej damy ukazaną w wierszu W. von der Vogelweide <i>Piękność i wdzięk</i> -Omówić relacje między kobietą a mężczyzną w tekście <i>Piękność i wdzięk</i> -Wskazać uniwersalne prawdy o miłości w wierszu niemieckiego poety 	<p><i>świętego Stanisława</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Wyróżnić w tekście <i>Hymnu do świętego Stanisława</i> zwroty do różnych adresatów i określić ich funkcje -Wskazać genezę <i>Bogurodzicy</i> i określić czas powstania utworu -Dostrzec różnice w postrzeganiu w pieśni życia doczesnego i wiecznego w <i>Bogurodzicy</i> -Wymienić dogmaty wiary przedstawione w tekście <i>Bogurodzicy</i> -Wymienić przykłady dzieł gotyckich w Polsce i Europie - Porównać realizację średniowiecznej idei wstawiennictwa w dziele literackim i malarskim -Porównać styl romański i gotycki w architekturze, rzeźbie i malarstwie -Zastosować w opisie dzieł sztuki terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych -Omówić funkcjonowanie w filmie <i>Katedra</i> motywu przemiany -Objaśnić sens finałowej sceny filmu <i>Katedra</i> -Określić czas powstania utworu <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> -Wskazać w wierszu kontrasty i określić ich funkcję -Wskazać w wierszu środki językowe służące wyrażaniu emocji podmiotu mówiącego w stosunku do różnych odbiorców -Porównać różne malarskie, rzeźbiarskie i literackie wizerunki Maryi w sztuce średniowiecznej -Wskazać genezę średniowiecznej legendy -Objaśnić znaczenie tytułu utworu <i>Legenda o św. Aleksym</i> -Wskazać genezę <i>Kwiatków św. Franciszka</i> i objaśnić znaczenie jego tytułu -Rozpoznać elementy obrazowania symbolicznego i odczytać ich sens w <i>Kwiatkach św. Franciszka</i> -Rozstrzygnąć i uzasadnić, do którego ze średniowiecznych modeli świętości odwołuje się w swoim wierszu J. Twardowski -Odszukać fragmenty świadczące o związkach utworu <i>Piękność i wdzięk</i> ze środowiskiem dworskim -Wskazać genezę utworu <i>Tristan i Izolda</i> -Oceń związek Tristana i Izoldy z punktu widzenia moralności chrześcijańskiej i zasad feudalnej lojalności -Odszukać w tekście <i>Tristana i Izoldy</i> przykłady symbolicznych rekwizytów i scen oraz objaśnić ich sens -Wskazać genezę <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz określić czas jego 	<ul style="list-style-type: none"> -Udowodnić symetrię budowy obu zwrotek <i>Bogurodzicy</i> -Wskazać średniowieczną symbolikę liczb w <i>Bogurodzicy</i> -Wskazać w wierszu T. Przybosia <i>Widzenie katedry w Chartres</i> środki językowe służące wyrażaniu emocji -Omówić rolę koloru i przestrzeni w utworze <i>Widzenie katedry w Chartres</i> -przemiany Porównać stosunek człowieka współczesnego do <i>sacrum</i> w wierszu Przybosia i filmie Bagińskiego -Omówić odmienną punktów widzenia na cierpienie Chrystusa w omawianych planktach -Dostrzec wspólne cechy gatunkowe omawianych planktów -Wskazać typowe dla średniowiecza wartości wpisane w <i>Legendę o św. Aleksym</i> -Zabrać głos w dyskusji na temat postawy dwóch średniowiecznych świętych (ocenić te postawy) -Wskazać nawiązania do tradycji średniowiecznej w wierszu współczesnej poetki (Poświatowska <i>Śpiący jednorożec</i>) -Porównać uczucie Tristana i Izoldy z modelem średniowiecznej miłości dwornej -Porównać postawy średniowiecznego rycerza i mitologicznych herosów -Wskazać podobieństwa zachowań Rolanda i Tristana oraz różnice w motywach podjęcia przez nich walki -Omówić zabiegi służące trawestacji w omawianym fragmencie <i>Przygód dobrego wojaka Szwajka</i> -Podać własny przykład neosemantyzmu i archaizmu leksykalnego -Wyróżnić w formie wyrazowej rdzeń i formant oraz temat i końcówkę fleksyjną -* Ustalić samodzielnie kryteria porównania <i>Hymn do świętego Stanisława</i> oraz fragmentu kroniki -* Określić podobieństwa między literacką a plastyczną realizacją motywu tańca śmierci -* Porównać sposób przedstawienia śmierci w średniowiecznym utworze i w wierszu współczesnym, samodzielnie dobierając kryteria porównania -* Zinterpretować uniwersalne prawdy o ludzkim losie wpisane w opowiadanie Iwaszkiewicza -* Dostrzec i nazwać swoiste cechy języka i stylu Różewicza
--	---	--	---

<p>średniowiecznym utworze <i>Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> * Scharakteryzować narrację w utworze <i>Kochankowie z Marony</i> - *Scharakteryzować troje głównych bohaterów utworu J. Iwaszkiewicza - * Objąć znaczenie tytułu dzieła Dantego i określić czas jego powstania - * Objąć znaczenie frazeologizmu „sceny dantejskie”, odwołując się do fragmentu utworu - * Scharakteryzować Beatrycze, zwracając uwagę na uczucia przeżywane przez bohaterkę - * Streścić fabułę filmu <i>Siódma pieczęć</i> Ingmara Bergmana Objąć tytuł dzieła</p>	<p>- Wskazać cechy uczucia łączącego Tristana i Izoldę - Scharakteryzować Rolanda, zwracając uwagę na przyczyny odrzucenia przez niego pomocy podczas walki - Rozpoznać symboliczne elementy w scenie śmierci Rolanda (miejsce, gesty i zachowania rycerza) - Scharakteryzować Tristana jako średniowiecznego rycerza, wskazując na wartości, jakimi się kierował - Odczytać prawdy na temat wojny zawarte w pieśniach Szwejka - Wskazać sposoby deheroizacji bohatera w omawianym fragmencie <i>Przygód dobrego wojaka Szwejka</i> - Nazwać idee wyrażone w średniowiecznych dziełach literackich i ikonograficznych - Wskazać zależności między systemem językowym a jego realizacjami w postaci aktów mowy - Podzielić wyraz na głoski i sylaby - Określić typ wypowiedzenia - * Porównać sposoby przedstawienia męczeństwa św. Stanisława, wskazując na różnice rodzajowe między tekstami - * Scharakteryzować wygląd Śmierci na podstawie <i>Rozmowy mistrza Polikarpa ze śmiercią</i> - * Wskazać elementy grozy i komizmu w kreacji Śmierci - * Wymienić przyczyny zainteresowania tematem śmierci w średniowieczu - * Wskazać środki językowe służące plastyczności obrazowania - * Odszukać w tekście przykłady kontrastu i karykatury - * Omówić uczucia i wzajemne oczekiwania bohaterów <i>Kochanków z Marony</i> wobec siebie - * Porównać związek miłosny Tristana i Izoldy ze związkiem Oli i Janka - * Opisać kompozycję utworu Dantego, wskazując na rządzącą nią symbolikę liczb - * Określić sytuację egzystencjalną bohatera <i>Boskiej Komedii</i> na podstawie analizy fragmentu - * Wskazać w tekście <i>Boskiej Komedii</i> i zinterpretować alegorię - * Objąć genezę powstania piekła w utworze Dantego oraz omówić jego strukturę - * Scharakteryzować współczesną rzeczywistość przedstawioną w wierszu Różewicza <i>Brama</i> - * Wskazać środki językowe</p>	<p>powstania - Ocenić zachowanie Rolanda - Rozpoznać symboliczne elementy w scenie śmierci Rolanda (miejsce, gesty i zachowania rycerza) oraz odczytać ich sens - Porównać postawę Tristana z postawami Achillesa i Hektora - Wskazać genezę <i>Przygód dobrego wojaka Szwejka</i> i objąć znaczenie jego tytułu - Porównać rycerską inicjację Tristana i Szwejka - Zanalizować budowę słowotwórczą i fleksyjną wybranych archaizmów - Scharakteryzować podsystemy języka - * Wskazać genezę <i>Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> i objąć znaczenie jego tytułu - * Odszukać w <i>Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> przykłady kontrastu i karykatury oraz wskazać ich funkcję - * Wskazać elementy grozy i komizmu w kreacji Śmierci oraz określić funkcję ich połączenia - * Rozpoznać w utworze elementy obrazowania naturalistycznego i groteski oraz określić funkcje takiego przedstawienia w <i>Rozmowie mistrza Polikarpa ze śmiercią</i> - * Określić nawiązania do średniowiecznego dialogu w wierszu M. Białoszewskiego - * Wskazać genezę utworu <i>Kochankowie z Marony</i> i objąć znaczenie jego tytułu - * Porównać schemat fabularny wątku miłosnego w <i>Dziejach Tristana i Izoldy</i> oraz w opowiadaniu Iwaszkiewicza - * Scharakteryzować świat przedstawiony dzieła Dantego - * Wskazać i scharakteryzować przewodników Dantego - * Wskazać charakterystyczne cechy dantejskiej kreacji piekła - * Określić nawiązania i aluzje do utworu Dantego w wierszu współczesnym - * Udowodnić wizyjny i symboliczny charakter wypowiedzi Beatrycze - * Objąć symboliczny sens gry w szachy ze Śmiercią - * Zinterpretować sens ostatniej sceny filmu I. Bergmana - * Wskazać aluzje biblijne w dziele Bergmana</p>	<p>- * Objąć puentę wiersza T. Różewicza <i>Brama</i> - * Rozpoznać w tekście aluzje literackie - * Zinterpretować wymowę filmu <i>Siódma pieczęć</i>, wykorzystując jako kontekst Apokalipsę św. Jana</p>
---	--	--	--

	<p>służące kreacji postaci Beatrycze</p> <ul style="list-style-type: none"> -*Przedstawić historię Kościoła w interpretacji Beatrycze -*Objasnić symbole zastosowane we fragmencie <i>Boskiej Komedii</i> -* Opisać realia epoki przedstawione w filmie <i>Siódma pieczęć</i> Ingmara Bergmana -*Opisać emocje przeżywane przez bohaterów <i>Siódmej pieczęci</i> oraz relacje między nimi 		
--	--	--	--

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

6. RENESANS

Treści nauczania

Humanizm jako wyraz nowożytnego duchowości.

Człowiek renesansu – filozof i obywatel pomiędzy optymizmem a zwątpieniem.

Renesansowa koncepcja miłości, małżeństwa i kobiety.

Tragiczne wybory bohaterów szekspirowskich.

Nawiązania do renesansowych toposów i motywów w literaturze współczesnej.

*Koncepcja utopijnego państwa – zniewolenie jednostki w społecznym raju.

*Uniwersalny wymiar humanistycznej interpretacji świata – od antyku do literatury XX wieku.

Teksty literackie

Mikołaj Rej *Żywot człowieka poczciwego* (fragmenty)

Jan Kochanowski *Fraszki* (wybór), *Pieśni* (wybór, także *), *Treny* (wybór)

Francesco Petrarca *Sonety* (wybór)

William Szekspir *Makbet*, *Hamlet*

**Tomasz Morus Utopia* (fragmenty)

Inne teksty kultury

Giovanni Pico della Mirandola *O godności człowieka* (fragmenty)

Niccolo Machiavelli *Księżę* (fragmenty)

Leonardo da Vinci *Mona Lisa*

Andrzej Wajda *Makbet*

Margaret L. King *Kobieta* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Ewa Lipska *Może będzie lepiej*

Julia Hartwig *Pośpiech*

Bolesław Leśmian *Ubóstwo*

Zbigniew Herbert *Tren Fortynbrasa*

Konstanty I. Gałczyński *Pieśń I*

**Leopold Staff Przedśpiew*

Pojęcia kluczowe

- Świat idei: renesans (odrodzenie), humanizm, antropocentryzm, reformacja, horacjanizm, Fortuna, petrarkizm, *poeta doctus*, hamletyzm, utopia, makiawelizm, teatr elżbietański, topos „gdzie jest / gdzie są?” (**ubi est? / ubi sunt?*), *utopia, *parafraza.
- Organizacja dzieła literackiego: wiersz sylabiczny, przerzutnia, sonet, tren, ironia, tragedia nowożytna, pieśń, dramat szekspirowski, literatura parenetyczna, *klasycyzm renesansowy, *cykl literacki.

UCZEŃ POWINIEN NA OCENĘ:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także
<p>-podać niepełne definicje wyżej wymienionych pojęć</p> <p>-pobieżnie znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej</p> <p>-czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go z pomocą nauczyciela</p> <p>-odszukać najważniejsze informacje w źródle pisanym</p> <p>-określić czas trwania renesansu w Polsce i Europie</p>	<p>-podać pełne definicje pojęć wskazanych powyżej</p> <p>-znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej</p> <p>-czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie przeprowadzać chociaż fragmentaryczną jego interpretację</p> <ul style="list-style-type: none"> – omówić najważniejsze idee renesansu – Wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły 	<p>-dobrze znać treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej</p> <p>-czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go</p> <ul style="list-style-type: none"> – objaśnić, na czym polegała specyfika renesansu – objaśnić, na czym polega nierealność wizji Morusa, odwołując się do wiedzy na temat istoty ludzkiej natury 	<p>-szczegółowo znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej</p> <p>-czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie go interpretować</p> <p>- sformułować wnioski dotyczące relacji pomiędzy wydarzeniami politycznymi a kulturowymi w Polsce i Europie doby renesansu</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównać koncepcje

<ul style="list-style-type: none"> -objaśnić nazwę epoki - Wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki -określić temat omawianych fragmentów tekstów filozoficznych -objaśnić symbolikę Iwa i lisa w tekście Machiavellego - wyjaśnić pojęcie utopii - omówić styl życia i hierarchię wartości Utopian oraz zasady funkcjonowania ich państwa - objaśnić znaczenie wyrazu „pocziwy” w tytule dzieła Reja -opisać styl życia i hierarchię wartości bohatera traktatu -opisać postać i pejzaż przedstawione na obrazie <i>Mona Lisa</i> - dostrzec związki między postacią kobiety a naturą namalowaną w tle - wyjaśnić, na czym polega idealizacja kobiety w malarskim przedstawieniu Giocondy - podać najważniejsze fakty z biografii Kochanowskiego - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w pieśniach - scharakteryzować wizję miłości w sonecie Petrarcki - przedstawić argumenty kierowane do adresatki lirycznej w pieśni Kochanowskiego - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w omawianych pieśniach - przedstawić portret idealnego obywatela ukazany w pieśniach <i>Pieśń o dobrej sławie</i>, <i>Pieśń o cności</i> - opowiedzieć zdarzenia przedstawione we fraszce <i>O doktorze Hiszpanie</i> - wykorzystać kontekst biograficzny do interpretacji trenów - określić tematykę trenów - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w utworach - opisać obraz świata i ludzkiego losu w trenach - scharakteryzować sytuację liryczną w obu trenach - opisać kryzys wiary w <i>Trenie X</i> - określić rolę pytań w <i>Trenie X</i> - opisać kreację podmiotu lirycznego w wierszu Leśmiana -przedstawić poglądy Hamleta na temat samobójstwa - dokonać charakterystyki porównawczej postaw Hamleta i Fortynbrasa - Scharakteryzować świat przedstawiony w tragedii Szekspira - wskazać elementy fantastyczne w świecie przedstawionym dramatu - omówić wahania i rozterki Makbeta przed podjęciem decyzji o zbrodni 	<ul style="list-style-type: none"> na kulturę epoki -objaśnić znaczenie związku wyrazowego „człowiek renesansu” - wskazać najważniejsze osiągnięcia polskiego renesansu - opisać kreację Boga w filozofii renesansu - udowodnić antropocentryczną wymowę tekstu Mirandoli - --odtworzyć tok rozumowania autora (sformułować stawiane przezeń tezy oraz uargumentować je na podstawie tekstu) - wskazać w tekście zdrobnienia i określić ich funkcję - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego w wierszu Lipskiej - opisać sytuację rodzinną przedstawioną w wierszu Lipskiej - opisać Fortunę jako alegoryczne przedstawienie ludzkiego losu - wypisać sentencje z tekstu oraz objaśnić je własnymi słowami - rozpoznać środki stylistyczne w wierszach oraz określić ich funkcję - wykorzystać kontekst mitologiczny do interpretacji utworu Kochanowskiego oraz drzeworytu - omówić sposób pojmowania cnoty przez Kochanowskiego - objaśnić istotę modelu patriotyzmu przedstawionego w pieśniach - objaśnić, na czym polega komizm fraszki <i>O doktorze Hiszpanie</i>, odwołując się do puenty utworu - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata we fraszce <i>Do Magdaleny</i> - opisać stan psychiczny i fizyczny kochanka przedstawiony we fraszce <i>Do Magdaleny</i> - wskazać w <i>Trenie X</i> apostrofę i personifikację oraz określić ich funkcje - scharakteryzować ideał mędrca stoika przedstawiony w trenie - nazwać wartości zakwestionowane przez poetę w trenach - wskazać cechy gatunkowe trenu w omawianych utworach - określić nastroj wypowiedzi poetyckich - zrekonstruować argumenty matki pocieszającej syna - wskazać humanistyczną wymowę sentencji zamykającej ostatni utwór cyklu - odczytać symbol Nocy wykorzystany w utworze - omówić prawdy o ludzkiej pamięci oraz refleksje egzystencjalne wyrażone w wierszu - wymienić podobieństwa i różnice między tragedią nowożytną a starożytną - określić tematykę rozważań Hamleta - porównać wizerunek Hamleta w wierszu Herberta i fragmencie tragedii Szekspira - porównać reakcje bohaterów fragmentu na przepowiednię Czarownic - przedstawić etapy dochodzenia do 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić charakterystyczne cechy leksykalne i składniowe decydujące o swoistości stylu Reja - porównać średniowieczny i renesansowy model małżeństwa, wskazując na przejawiające się w nich odmienne koncepcje człowieczeństwa - wykazać antropocentryczną wymowę dzieła <i>Mona Lisa</i> - scharakteryzować zastosowane w obrazie środki służące prezentacji postaci i wyrażaniu jej emocji - przedstawić związki między pieśnią Kochanowskiego a dziełami plastycznymi z epoki renesansu - wykorzystać kontekst filozoficzny do interpretacji utworu Kochanowskiego - wskazać w pieśniach nawiązania do filozofii renesansu i poezji Horacego - porównać kreację Magdaleny z petrarkistowskim kanonem piękna - wykazać nowatorstwo trenów wobec żalobnej - porównać koncepcje światopoglądowe wyrażone w pieśniach i trenach - określić znaczenie <i>Trenu X</i> i <i>Trenu XIX</i> w całości cyklu - porównać wymowę <i>Trenu XIX</i> i wiersza <i>Ubóstwo</i> jako tekstów wyrażających żal po stracie najbliższych - wskazać w tragedii szekspirowskiej elementy tragikomedii i moralitetu - odszukać w wierszu aluzje literackie do tragedii Szekspira - określić rolę świata fantastycznego w dramacie - zrekonstruować system wartości bohaterów dramatu - zinterpretować postacie Czarownic i Hekate jako personifikacje sił zła - zinterpretować Szekspirowską realizację motywu winy i kary - określić prawdy o człowieku wyeksponowane w reżyserskiej kreacji Wajdy - rozpoznać elementy symboliczne w scenografii spektaklu i odczytać ich znaczenie - hierarchizować i syntetyzować informacje - sporządzić uporządkowaną notatkę, syntetyzującą wiedzę na temat literatury i kultury renesansu -porównać wizję Boga i człowieka w filozofii średniowiecza i renesansu - określić związek budowy 	<ul style="list-style-type: none"> antropologiczne Mirandoli i Machiavellego - wykazać związek tekstu z ideami i hasłami epoki - ocenić wizję idealnego społeczeństwa i państwa przedstawioną przez Morusa - wskazać różnice w ukazaniu obrazu rodziny w tekstach Reja i Lipskiej - zastosować w opisie dzieła terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych - omówić stoickie, epikurejskie i chrześcijańskie recepty na szczęśliwie życie przedstawione w pieśniach - porównać obrazowanie dotyczące przyrody oraz refleksje o świecie w wierszach Kochanowskiego i Hartwig - określić nawiązania do tradycji renesansowej w wierszu Gałczyńskiego, zwracając uwagę na kreację podmiotu lirycznego i obraz kobiety - omówić relacje między władcą a Bogiem oraz między władcą a poddanymi - rozpoznać elementy petrarkistowskiego ideału miłości i kobiety w przedstawieniach malarskich - rozpoznać wypowiedź ironiczną, objaśnić mechanizm jej powstania oraz funkcje - scharakteryzować sposób ukazania przemijalności ludzkiego życia w przedstawieniu malarskim - objaśnić, w jakim celu Kochanowski odwołuje się w trenach do postaci ze świata antycznego - zinterpretować ostatni utwór cyklu jako odpowiedź na pytania sformułowane w <i>Trenie X</i> oraz określić funkcję tego dialogu myśli - rozstrzygnąć, czy wiersz Leśmiana realizuje wzorzec gatunkowy trenu - scharakteryzować postawę Hamleta jako przejaw nowożytnej koncepcji tragizmu - określić funkcje nawiązań intertekstualnych zastosowanych przez Herberta - porównać sytuację Makbeta i Edypa - opisać techniki manipulacyjne zastosowane przez lady Makbet - opisać obrazowanie zastosowane w dramacie, zwracając uwagę na stereotypy narodowości i symbolikę zwierzęcą - dokonać moralnej oceny lady Makbet, wskazując na jej odpowiedzialność za popełnione zbrodnie - zredagować recenzję spektaklu w reż. Wajdy - wyszukać literaturę przydatną w opracowaniu zadanego tematu i
---	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> – wskazać rolę żony w działaniach podjętych przez Makbeta – wymienić czyny Makbeta naruszające normy moralne – wskazać objawy obłędu lady Makbet i powiązać je z wydarzeniami, których była inspiratorką – scharakteryzować postacie głównych bohaterów przedstawienia, zwracając uwagę na ich odpowiedzialność za dokonane morderstwa – wymienić najważniejszych twórców epoki i ich dzieła -wymienić gatunki literackie renesansu i wskazać najważniejsze ich cechy -wymienić i spróbować omówić najważniejsze motywy i toposy literatury renesansowej – scharakteryzować renesansowy ideał kobiety, odwołując się do dzieł literackich i przedstawienia malarskiego – wskazać genezę <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> – scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w omawianym utworze – przedstawić portret tatarskich najeźdźców oraz polskiej szlachty ukazany w <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> – wykorzystać kontekst biograficzny do interpretacji utworów <i>Żywoć człowieka poczciwego</i> Reja i <i>Panna XII</i> Kochanowskiego – opisać prace ziemianina przedstawione w utworach 	<p>decyzji o morderstwie</p> <ul style="list-style-type: none"> – scharakteryzować Makbeta jako rycerza króla Dunkana (przed zabójstwem) i jako władcę (po zabójstwie) – określić cele i motywy zbrodni popełnionych przez bohatera – objaśnić symboliczny sens lęków i psychoz bohaterki -podać dokładne definicje literackich gatunków renesansu oraz pojęć przypisanych do każdego tematu <p>-wskazać genezę omawianych utworów</p> <p>-wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy epoki</p> <ul style="list-style-type: none"> – zinterpretować pieśń [<i>Niezwykłym i nie leda piórem opatrzone...</i>] jako realizację toposu <i>non omnis moriar</i> – wskazać nawiązania mitologiczne w pieśni – wykorzystać kontekst biograficzny do interpretacji utworu – dostrzec nawiązania do światopoglądu epoki odrodzenia w wierszu Staffa <i>Przedśpiew</i> – wskazać podobieństwa w ujęciu miłości w lirykach Petrarcki i Kochanowskiego – wskazać cechy gatunkowe sonetu <p>-odszukać wypowiedź ironiczną i wskazać jej funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznać, zanalizować i zinterpretować puentę pieśni – omówić kreację natury w tekstach Kochanowskiego i Reja – porównać stosunek podmiotu mówiącego do wsi w omawianych utworach – zinterpretować fraszkę Kochanowskiego <i>Ku Muzom</i> jako realizację toposu <i>non omnis moriar</i> 	<p>wersyfikacyjnej pieśni Kochanowskiego z ich renesansowym charakterem</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostrzec nawiązania do renesansowego obrazowania w wierszu Staffa <i>Przedśpiew</i> – scharakteryzować związek renesansowej wizji miłości z humanistyczną koncepcją człowieka – wskazać podobieństwa w sposobie obrazowania w lirykach Petrarcki i Kochanowskiego – zaprezentować tok argumentacyjny przedstawiony w wierszu, wskazując na argumenty racjonalne i emocjonalne – wskazać genezę toposu arkadyjskiego 	<p>funkcjonalnie wykorzystać ją przy przygotowaniu własnej wypowiedzi argumentacyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównać świat przedstawiony w pieśniach Kochanowskiego i Horacego, wskazując na sposoby chrystianizacji wątków obecnych w utworach antycznego poety – zaprezentować różne sposoby kreowania postawy afirmacji świata w renesansowych dziełach literackich i malarskich
---	---	---	--

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

7. BAROK

Treści nauczania

- Antynomiczny charakter kultury barokowej.
- Refleksja metafizyczna w literaturze baroku – człowiek wobec czasu, śmierci i Boga.
- Wirtuozeria poezji barokowej jako przejaw niepokojów egzystencjalnych epoki.
- Sarmackie widzenie świata – pomiędzy megalomanią a obywatelską troską o Rzeczpospolitą.
- Uniwersalizm ludzkich postaw w powieści Cervantesa.
- Nawiązania do barokowych toposów i motywów oraz do *barokowej poetyki w literaturze współczesnej.

Teksty literackie

- Mikołaj Sęp-Szarzyński *Sonety* (wybór)
- Daniel Naborowski, wiersze (wybór)
- Jan Andrzej Morsztyn, wiersze (wybór)
- Jan Chryzostom Pasek *Pamiętniki* (fragmenty)
- Piotr Skarga *Kazania sejmowe* (fragmenty)
- Miguel Cervantes *Przemysłny szlachcic Don Kichot z Manchy*
- John Donne *Sonet X*
- *Józef Bartłomiej Zimorowic *Rocznica*

Inne teksty kultury

- Blaise Pascal *Mysli* (fragment)
 Peter Paul Rubens *Minerwa chroniąca Pax przed Marsem*
 Brian P. Levack *Czarownica* (fragmenty)
 Milan Kundera *Wzgardzone dziedzictwo Cervantesa* (fragmenty)
 *Janusz Tazbir *Reformacja – kontrreformacja – tolerancja* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

- Wisława Szymborska *Kobiety Rubensa*
 *Jarosław Marek Rymkiewicz *Wiersz na te słowa Heraklita*
 *Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki *Liber mortuorum* (wybór)
 *Stanisław Grochowiak [*Dla zakochanych to samo staranie...*]

Pojęcia kluczowe

barok, kontrreformacja, poezja metafizyczna, vanitas, poezja dworska, libertynizm, sarmatyzm, ksenofobia, megalomania, tradycjonalizm, przedmurze chrześcijaństwa, donkiszoteria, idealizm, romans rycerski. koncept (konceptyzm), paradoks, inwersja, oksymoron, hiperbola, antyteza, anafora, puenta, kontrast, peryfraza, pamiętnik, makaronizm, styl makaroniczny, *turpizm, *ars moriendi, tenebryzm, *gradacja, *kompozycja łańcuskowa, *figura sumacji.

Uczeń powinien umieć na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ	DOBRA	BARDZO DOBRĄ
to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	to, co na ocenę dostateczną , a także:	to, co na ocenę dobrą , a także:	to, co na ocenę dobrą , a także:
-określić czas trwania epoki baroku -podać definicje wyżej wymienionych pojęć - objaśnić nazwę epoki - wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki - wskazać cechy malarstwa barokowego - opisać sytuacje przedstawione na obrazach P.P. Rubensa - scharakteryzować wygląd postaci kobiecych w dziełach malarskich epoki barok - przedstawić filozofię epoki -określić temat omawianego fragmentu tekstu filozoficznego - wskazać przeciwieństwa obecne w filozofii Pascala - omówić koncepcję Boga, człowieka i świata w poezji baroku - opisać nastroj panujący we wskazanych wierszach epoki baroku - określić sytuację liryczną w sonetach M. Sępa Szarzyńskiego, wskazując podmiot i adresata - opowiedzieć historię Don Kichota zamieszczoną we fragmencie - scharakteryzować świat przedstawiony w utworze Cervantesa - opisać relacje między bohaterem a światem zewnętrznym - wskazać cechy gatunkowe powieści - scharakteryzować Don Kichota jako błędnego rycerza, wskazując jego pozytywne i negatywne cechy	-omówić najważniejsze cechy estetyki barokowej w sztukach plastycznych -dostrzec przenośne znaczenie sceny przedstawiającej Pax i Marsa - wskazać w wierszach poetów współczesnych nawiązania do estetyki barokowej - objaśnić stosunek Pascala do chrystianizmu - rozpoznać środki stylistyczne typowe dla poetyki baroku występujące w wierszach - objaśnić, w czym wyraża się dramatyzm i paradoksalność sytuacji człowieka w świecie - omówić koncepcję bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny” - rozpoznać i zinterpretować aforyzmy w wierszach barokowych - objaśnić, na czym polega tragizm postaci Don Kichota - wskazać źródła komizmu analizowanej sceny - porównać postawy Don Kichota i Sancho Pansy - objaśnić, na czym polega deheroizacja bohatera *- omówić koncept wykorzystany w wierszach D. Naborowskiego *- uargumentować przynależność tekstu do nurtu poezji dworskiej *- wskazać w utworze metafory i wyjaśnić mechanizm ich powstawania *- omówić koncepcje temporalne w wierszach Naborowskiego *- omówić funkcjonowanie w wierszach Morsztyna motywu śmierci i ognia	-wskazać cechy estetyki barokowej w dziele malarskim i rzeźbiarskim - wykazać alegoryczny i sensualny charakter dzieła Rubensa - scharakteryzować zastosowane w obrazach środki służące prezentacji postaci i ich zachowań - zastosować w opisie dzieła sztuki terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych - wymienić nazwiska najważniejszych filozofów epoki baroku oraz określić ich poglądy - wskazać w wierszu Sępa metaforykę wojenną oraz określić jej funkcje w kreowaniu postawy rycerza chrześcijańskiego - wskazać przemiany w tradycji gatunkowej sonetu w stosunku do poezji Petrarke - objaśnić znaczenie pojęcia „donkiszoteria”, odwołując się do wybranej sytuacji ze współczesności - objaśnić sposób rozumienia przez Don Kichota powołania rycerskiego *- objaśnić, na czym polega intelektualny charakter wiersza Naborowskiego *- określić inspiracje filozoficzne wierszy wanitatywnych Naborowskiego i Rymkiewicza *- określić podobieństwo refleksji temporalnej i wskazać analogie w sposobie obrazowania w wierszach obu poetów *- wskazać w dziele literackim	- sformułować wnioski dotyczące relacji pomiędzy wydarzeniami politycznymi a kulturowymi w Polsce i Europie doby baroku - omówić sposób kreacji bohaterki wiersza Szymborskiej - porównać wizję Boga i człowieka w filozofii renesansu i baroku - określić związek przesłania tekstu poetyckiego Sępa z filozofią Pascala - objaśnić, na czym polega podobieństwo myślowe i artystyczne między wierszami Sępa i Donne’a - wykorzystać fragment eseju Kundery jako kontekst do interpretacji dzieła Cervantesa - ocenić bohatera Cervantesa, zwracając uwagę na niejednoznaczność jego postawy *- przedstawić graficznie symetrię budowy wiersza Naborowskiego *- zabrać głos w dyskusji na temat postawy wobec świata wyrażonej w erotykach Morsztyna *- porównać sposób i cel wykorzystania motywów turpistycznych w wierszach Morsztyna i Grochowiaka - ocenić ideologię sarmacką z punktu widzenia współczesnego człowieka - dokonać wartościowania światopoglądu Paska i stylu jego wypowiedzi z punktu widzenia współczesnego mu czytelnika oraz dzisiejszego odbiorcy - przygotować własną wypowiedź

<p>*– określić tematykę i sytuację liryczną wierszy Naborowskiego</p> <p>*– scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w omawianych utworach</p> <p>*– odszukać symbole <i>vanitas</i> w wierszu Naborowskiego</p> <p>*– wskazać wiersz Naborowskiego, do którego odwołuje się Rymkiewicz</p> <p>*– wskazać elementy światopoglądu libertyńskiego w poezji Morsztyna</p> <p>– objaśnić pojęcia synonimii, wieloznaczności, homonimii, antonimii</p> <p>– wskazać związek utworów Paska z wydarzeniami historycznymi</p> <p>– przedstawić portret Polaków ukazany w <i>Pamiętnikach</i></p> <p>– wskazać temat omawianego fragmentu pamiętnika</p> <p>– objaśnić, na czym polega perswazyjne użycie języka</p> <p>– odróżnić werbalne i niewerbalne środki komunikacji</p> <p>– sformułować tezę kazania Skargi i podać argumenty na rzecz tej tezy</p> <p>– odtworzyć argumentację Kinga przeciw segregacji rasowej</p> <p>– nazwać idee wyrażone w literaturze baroku</p> <p>– odczytać sens omawianych tekstów oraz ich poszczególnych fragmentów</p> <p>– wyróżnić w tekście argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia</p>	<p>*– objaśnić mechanizm budowania wypowiedzi metaforycznej na podstawie dowolnego wiersza Morsztyna</p> <p>*– scharakteryzować sposób ujęcia i funkcję barokowych motywów i toposów obecnych w wierszach Grochowiaka</p> <p>*– wskazać powinowactwa wierszy Grochowiaka z poetyką barokową</p> <p>– wskazać w wierszu leksykalne środki wyrazu oraz określić ich funkcję</p> <p>– zanalizować mechanizm powstawania konceptu wykorzystującego wieloznaczność słów</p> <p>– omówić sposób postrzegania i wartościowania obcych z perspektywy Sarmatów</p> <p>– określić sytuację wypowiedzi, wskazując na cechy gatunkowe utworu Paska</p> <p>– omówić stosunek do obcości wyrażony we fragmencie pamiętnika</p> <p>– wskazać różnice między retoryką a erystyką oraz między perswazją a manipulacją</p> <p>– rozpoznać w tekstach podstawowe środki retoryczne i określić ich funkcje</p> <p>– wskazać nawiązania do konceptyzmu i turpizmu w poezji współczesnego poety</p> <p>– wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy literatury barokowej oraz wskazać ich realizację w konkretnych tekstach literackich</p> <p>– hierarchizować i syntetyzować informacje zawarte w tekstach</p> <p>– definiować pojęcia zastosowane w tekstach</p>	<p>i malarskim sposoby wyrażania refleksji o przemijaniu</p> <p>*– porównać sposób postrzegania miłości i kobiety w wierszach Morsztyna i Petrarcki</p> <p>– określić różnicę między treścią wyrazu a jego zakresem znaczeniowym</p> <p>– objaśnić, na czym polega znaczenie wyrazu, odwołując się do relacji między</p> <p>– słowem, pojęciem i desygnatem</p> <p>– objaśnić kompozycyjny koncept obrazu Velásqueza</p> <p>– objaśnić, na czym polega szczególna rola polskiego narodu w dziejach Europy według ideologii sarmackiej</p> <p>– omówić sposób ukazania Sarmaty w przedstawieniu malarskim</p> <p>– wymienić najważniejsze chwytły erystyczne</p> <p>– wskazać w tekście sposoby emocjonalizacji wypowiedzi perswazyjnej</p> <p>– omówić kompozycję mowy</p> <p>– podać cechy dobrej mowy</p> <p>*– określić inspiracje filozofią baroku w wierszach współczesnego poety</p> <p>*– omówić podobieństwa w obrazowaniu w utworach Dyckiego i Zimorowica</p> <p>– sporządzić uporządkowaną notatkę, syntetyzującą wiedzę na temat literatury i kultury baroku</p> <p>– opisać cechy stylu barokowego w literaturze i sztukach plastycznych</p>	<p>argumentacyjną, dokonując właściwej selekcji</p> <p>i hierarchizacji argumentów</p> <p>– objaśnić sofizm wykorzystany w wierszu Potockiego</p> <p>– dokonać wartościowania kazania Skargi i przemówienia Kinga z punktu widzenia skuteczności i etyki wypowiedzi</p> <p>– hierarchizować i syntetyzować informacje</p> <p>– rozpoznać zależności kompozycyjne pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu</p> <p>– zinterpretować znaki ikonograficzne w dziele malarskim</p> <p>– opracować redakcyjnie przygotowaną przez siebie wypowiedź</p> <p>– wyszukać literaturę przydatną w opracowaniu danego tematu i funkcjonalnie wykorzystać ją przy przygotowaniu własnej wypowiedzi argumentacyjnej</p>
--	--	---	--

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

8. OŚWIECENIE I PREROMANTYZM

Treści nauczania

Prądy oświecenia-klasycyzm, sentymentalizm, rokoko

Oświecenie w Polsce. Działania Stanisława Augusta Poniatowskiego

Nowy model patriotyzmu w obliczu utraty niepodległości przez Rzeczpospolitą.

Oświeceniowe idee i wartości w literaturze epoki.

Kryzys oświeceniowego racjonalizmu – „człowiek serca” w literaturze sentymentalnej i preromantycznej.

Nawiązania do oświeceniowych toposów i motywów w kulturze

*Współczesne rozprawy z oświeceniowymi metodami poznawania rzeczywistości.

*Bohater faustyczny jako wzorzec człowieka poszukującego.

*Człowiek wobec rzeczywistości historycznej, dobra i zła, Boga i szatana.

Teksty literackie

Ignacy Krasicki *Satyry (Pijaństwo), Hymn do miłości ojczyzny, Monachomachia* (fragmenty)
 Józef Wybicki *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*
 Daniel Defoe *Przypadki Robinsona Crusoe*
 Johann Wolfgang Goethe *Cierpienia młodego Wertera *Faust, cz. I* (fragmenty)
 *Franciszek Karpiński, *wiersze* (wybór)

Inne teksty kultury

Encyklopedia albo słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł (fragmenty)
 Jan Jakub Rousseau *Listy moralne* (fragmenty)
 Jacques-Louis David *Śmierć Marata*
 Jan Kott *Gorzki Krasicki* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Ryszard Kapuściński *Heban* (fragmenty)
 Kabaret Dudek *W Polskę idziemy*
 *Olga Tokarczuk *Podróż ludzi Księgi*
 *Leopold Staff *Ars poetica*
 *Czesław Miłosz *Ars poetica?*

***znajomość ww. tekstów obejmuje: streszczenie, charakterystykę bohaterów i świata przedstawionego (epika, dramat), analizę i interpretację**

Pojęcia kluczowe

- Świat idei: oświecenie, nowoczesność, rozum, racjonalizm, dydaktyzm, publicystyka, werteryzm, ból istnienia (*Weltschmerz*), panteizm, empiryzm, liberalizm, materializm, ateizm, deizm, dydaktyzm, *Duch, *faustyzm, *gnostycyzm, *, „człowiek – boże igrzysko”, *pilatyzm.
- ORGANIZACJA DZIEŁA LITERACKIEGO: KLASYCYZM, SENTYMENTALIZM, ROKOKO, KARYKATURA, SATYRA, POWIEŚĆ EPISTOLARNA, POWIEŚĆ PODRÓŻNICZA, SYNKRETYZM, POEMAT HEROIKOMICZNY, STYLIZACJA, IRONIA, STYLIZACJA, BIBILIZACJA, ARCHAIZACJA, PASTISZ, PARODIA, HYMN, PORÓWNANIE HOMERYCKIE, INWOKACJA, POWIEŚĆ EPISTOLARNA, WERTERYZM, *SYNKRETYZM, *POWIEŚĆ PARABOLA, *KONTRAPUNKT FABULARNY, *MOWA EZOPOWA.

UCZEŃ POWINIEN NA OCENĘ:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także
-podać niepełne definicje wyżej wymienionych pojęć -pobieżnie znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go z pomocą nauczyciela -odszukać najważniejsze informacje w źródle pisanym -określić czas trwania oświecenia w Polsce i Europie -objaśnić nazwę epoki -wymienić trzy nurty w sztuce oświecenia -wymienić zasługi Stanisława Augusta Poniatowskiego -wymienić filozofów oświeceniowych -dopasować do filozofa odpowiednie poglądy -scharakteryzować świat przedstawiony powieści Defoe oraz streścić losy głównego bohatera -wymienić najważniejszych twórców oświeceniowych i ich dzieła -zdefiniować reportaż i robinsonadę -omówić najważniejsze elementy obrazu -wymienić gatunki literackie oświecenia i wskazać najważniejsze ich cechy -podać najważniejsze cechy Sarmaty przedstawionego w satyrze Krasickiego	-podać pełne definicje pojęć wskazanych powyżej -znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie przeprowadzać chociaż fragmentaryczną jego interpretację -omówić najważniejsze idee oświecenia - wskazać najważniejsze osiągnięcia polskiego oświecenia -objaśnić, jaki wkład w rozwój kultury miał Stanisław August Poniatowski -wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki -scharakteryzować klasycyzm, sentymentalizm i rokoko, przywołując odpowiednie przykłady -scharakteryzować oświeceniowe teorie filozoficzne i poglądy religijne -rozpoznać temat fragmentu reportażu Kapuścińskiego -wskazać różnice pojęciowe między wyrazami opisującymi przedstawicieli kultur pierwotnych w tekstach Defoe i Kapuścińskiego -scharakteryzować przestrzeń obrazu, zwracając uwagę na symboliczne znaczenie rekwizytów -opisać nastrój panujący na obrazie -podać dokładne definicje literackich gatunków oświeceniowych -określić sytuację nadawczo-odbiorczą	-dobrze znać treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go -objaśnić, na czym polegała specyfika polskiego oświecenia - wskazać cechy sztuki klasycystycznej, sentymentalnej, rokokowej, odwołując się do materiału ikonograficznego - określić stosunek do wielkich idei oświecenia w omawianych fragmentach tekstów filozoficznych - określić kryteria wartościowania „dzikich” w oświeceniowej powieści -wskazać cechy gatunkowe robinsonady i reportażu w omawianych tekstach -objaśnić, na czym polega idealizacja postaci Marata na obrazie oraz określić rolę tego zabiegu- -rozpoznać konkretny gatunek oświeceniowy na podstawie fragmentu tekstu -wykorzystać kontekst historyczny (czas powstania tekstu) do interpretacji utworu -wykazać związek satyry z ideami oświecenia -wskazać w tekście środki stylistyczne oraz elementy kompozycyjne charakterystyczne dla eposu	-szczegółowo znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie go interpretować -uzasadnić tezę, iż oświecenie można uznać za początek nowoczesności -porównać sztukę oświeceniową ze sztuką barokową -porównać stosunek Diderota i Pascala do religii -zinterpretować dzieła malarskie jako apoteozę potęgi rozumu, wiedzy i nauki, zwracając uwagę na alegoryczne elementy przedstawienia -porównać relacje między Europejczykiem a przedstawicielami odmiennej kultury w tekstach Defoe i Kapuścińskiego -opisać sposoby prowadzenia narracji w omawianych utworach -porównać sposób przedstawienia śmierci na obrazach Caravaggia i Davida -zastosować w opisie dzieł terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych -przedstawić oświeceniowy program naprawy polskiej rzeczywistości doby oświecenia przedstawiony w satyrach -opisać mechanizm powstawania i

<p>-zdefiniować pojęcia stylu i stylizacji</p> <p>-wymienić rodzaje stylizacji</p> <p>-wskazać nawiązania do historii Polski w <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i></p> <p>-streścić główny wątek powieści <i>Cierpienia młodego Wertera</i> oraz określić miejsce i czas wydarzeń</p> <p>-scharakteryzować postępowanie i przekonania Wertera, Lotty</p> <p>-wymienić i spróbować omówić najważniejsze motywy i toposy literatury oświeceniowej i preromantycznej</p> <p>- scharakteryzować świat przedstawiony w powieści Tokarczuk <i>Podróż ludzi Księgi</i></p> <p>- określić istotę utworu metapoetyckiego na podstawie wierszy Staffa <i>Ars poetica</i> i Miłosza <i>Ars poetica?</i></p> <p>- sformułować zasady i cele tworzenia przedstawione w wierszach Staffa i Miłosza</p> <p>- streścić historię spotkania Laury i Filona</p> <p>- scharakteryzować bohaterów sielanki Karpińskiego oraz kreację podmiotu lirycznego i adresata w wierszu</p> <p>- wskazać cechy gatunkowe sielanki</p> <p>- streścić dzieje Fausta</p> <p>- scharakteryzować stan psychiczny Fausta, wskazując na jego stosunek do wiedzy i poznania</p> <p>- nazwać wartości i normy, przeciw którym buntuje się Faust</p> <p>- przedstawić pakt zawarty między Faustem a Mefistofeilesem (prawa i obowiązki obu stron)</p>	<p>wykreowaną w utworach Krasickiego</p> <p>-scharakteryzować Sarmatę i oświeconego obywatela przedstawionych w satyrze Krasickiego</p> <p>-nazwać postawy ośmieszane w utworach I.Krasickiego</p> <p>-określić, na czym polegają różne rodzaje stylizacji</p> <p>-wskazać genezę omawianych utworów</p> <p>-wymienić nawiązania do historii Polski w <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> oraz określić ich funkcję</p> <p>-zaprezentować model patriotyzmu ukazany w <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i <i>Hymnie</i> I.Krasickiego</p> <p>-opisać sytuację trójkąta miłosnego przedstawioną w utworze</p> <p>-omówić sposób przeżywania miłości przez Wertera</p> <p>-wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy literatury oświeceniowej i preromantycznej</p> <p>-odczytać symbolikę ogrodu i budowli, w której znajduje się Księga (powieść Olgi Tokarczuk)</p> <p>- porównać rozumienie prawdy i wiedzy przez dwóch bohaterów powieści Tokarczuk (mistrza i Burlinga)</p> <p>- zinterpretować zakończenie powieści Tokarczuk</p> <p>- porównać poglądy na temat Boga, natury świata</p> <p>i narzędzi poznania prezentowane przez Burlinga i Markiza (powieść Tokarczuk)</p> <p>- objaśnić znaczenie toposu podróży w powieści Olgi Tokarczuk i omówić relacje Markiza z Weroniką</p> <p>- zinterpretować symbol, do którego odwołuje się w swojej wypowiedzi Markiz w <i>Podróży ludzi Księgi</i></p> <p>- odszukać i zinterpretować w wierszach Staffa i Miłosza i wypowiedzi aforystyczne</p> <p>- rozpoznać środki stylistyczne występujące w utworach oraz wskazać ich funkcje</p> <p>- opisać scenierię sielanki <i>Laura i Filon</i> oraz jej znaczenie w budowaniu nastroju utworu</p> <p>- przedstawić koncepcję miłości sentymentalnej, odwołując się do utworu Karpińskiego</p> <p>- porównać racjonalistyczne i spirytualistyczne postrzeganie świata, odwołując się do poglądów Wagnera i Fausta</p> <p>- objaśnić symboliczny sens miejsc, które odwiedzają bohaterowie <i>Fausta</i></p> <p>- Odczytać znaczenie symboliki światła w przedstawieniu malarskim (R.van Rijn <i>Faust</i>)</p>	<p>-wskazać w tekście środki stylistyczne charakterystyczne dla stylu retorycznego</p> <p>-objaśnić istotę komizmu językowego w <i>Monachomachii</i></p> <p>-rozpoznać rodzaj stylizacji na podstawie fragmentu tekstu</p> <p>- rozpoznać środki stylistyczne występujące w utworach</p> <p>-objaśnić związek między czasem powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i <i>Hymnu</i> I.Krasickiego a przedstawionym w nich modelem patriotyzmu</p> <p>-wskazać symptomy i przyczyny cierpienia Wertera</p> <p>-objaśnić, na czym polega i w czym się przejawia indywidualizm Wertera</p> <p>- objaśnić, jaki wpływ na powstanie <i>Cierpienia młodego Wertera</i> miały doświadczenia pisarza</p> <p>- wyjaśnić w kontekście utworu, na czym polega postawa werteryczna</p> <p>-wskazać realizację motywów i toposów literatury oświeceniowej i preromantycznej w konkretnych tekstach literackich</p> <p>-odsłukać i nazwać idee wyrażone w oświeceniowych i preromantycznych dziełach literackich i ikonograficznych</p> <p>- przyporządkować przekonaniom mistrza i Burlinga (powieść Tokarczuk) prawdy o świecie głoszone przez filozofów w XVII i XVIII wieku</p> <p>- odczytać dzieła malarskie, odwołując się do symbolicznych sensów toposu Księgi (powieść Tokarczuk)</p> <p>- porównać programy poetyckie Staffa i Miłosza</p> <p>- omówić związki między refleksją metapoetycką nawiązującą do idei oświecenia a klasycystycznym sposobem jej wyrażania</p> <p>- omówić sposoby wyrażania emocji oraz kreowania natury w liryce sentymentalnej, wskazując środki stylistyczne typowe dla tego nurtu</p> <p>- rozpoznać elementy charakterystyczne dla konwencji sentymentalnej w przedstawieniu malarskim</p> <p>- wskazać genezę dramatu <i>Faust</i></p> <p>- wymienić dzieła z różnych dziedzin sztuki odwołujące się do motywów faustycznych</p>	<p>funkcje wypowiedzi ironicznej</p> <p>-wskazać różnice między parodią, pastiszem a trawestacją</p> <p>-opisać relacje między różnymi warstwami utworu (stylistyczną, narracyjną, tematyczną)</p> <p>-samodzielnie napisać stylizowany tekst</p> <p>-rozpoznać środki stylistyczne występujące w utworach oraz wskazać ich funkcje</p> <p>-porównać poetykę i program ideowy <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> i <i>Hymnu</i> I.Krasickiego</p> <p>-zastosować kategorię niedojrzałości do opisu postawy werterycznej</p> <p>-scharakteryzować styl listów Wertera, wskazując na emocjonalność jego wypowiedzi</p> <p>-zabrać głos w dyskusji na temat postawy werterycznej i romantycznej koncepcji miłości</p> <p>-wyszukać literaturę przydatną w opracowaniu zadanego tematu i funkcjonalnie wykorzysta ją przy przygotowaniu własnej wypowiedzi argumentacyjnej</p> <p>- zająć własne stanowisko w dyskusji na temat koncepcji świata i sposobów jego poznania, uwzględniając przekaz powieści <i>Podróż ludzi Księgi</i></p> <p>- porównać konwencję klasycystyczną i sentymentalną, odwołując się do poznanych utworów literackich</p> <p>- wykorzystać <i>Księgę Hioba</i> jako kontekst do interpretacji dramatu Goethego</p> <p>- ocenić postawę Fausta</p> <p>- porównać sens i warunki zakładu Pascala z paktem Fausta z Mefistofeilesem</p> <p>- porównać sposób przedstawienia i postać indywidualizmu w postawach Fausta i Wertera</p>
--	--	---	--

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych